el davantal de pere calders

El forat i la banya

Polemitzar amb en Josep Maria Espinàs proporciona l'agradable sensació de trobar-se instal.lat en un clima de civisme. Permet de sentir-se més a prop de la conversa amistosa que no pas de la controvèrsia crispada.

Em vaig prendre la llibertat d'objectar el qualificatiu de cartonista aplicat als humoristes gràfics. A mi em semblava —i em sembla— que dient-ne ninotaires ja ens havíem entès durant una colla d'anys, i que no veia la necessitat d'introduir canvis puntimirats en aspectes del llenguatge que funcionen raonablement bé. En realitat, l'Espinàs no es defensava ell, sinó que justificava (amb elegància i generositat) en Cesc, que és l'autor de la proposta *cartonista*. Ben mirat, potser no caldria parlar-ne gaire més, sobretot si tenim present l'existència de problemes molt més greus. Passa que la raó és una cosa molt senyora, molt festejada, i tots la voldríem tenir de majordona. És l'estat que ara em domina a mi i em porta al record (una vegada més) la història verídica que em va contar fa temps en Jesús Moncada, autor de *Camí de sirga*, una de les millors novel.les catalanes publicades aquests darrers anys.

En Moncada em va explicar que tenia una àvia extraordinària, dona d'una gran fermesa de caràcter. Diu que una vegada, en el curs d'una discussió familiar en la qual l'àvia topava amb el parer dels altres, la senyora va atallar l'intercanvi de paraules amb un gest enèrgic i exclamà: "Prou! Que quedi ben clar que quan no tinc raó, en vull almenys la meitat. Però quan en tinc, la vull tota!". Em va semblar que era una definició genial d'una cosa que ens ocorre a tots. I que ara em deu passar a mi, perquè encara crec que *ninotaire*, referint-se a un dibuixant, és més aclaridor que dir-ne *cartonista*, pel que fa a adscriure'l a una activitat professional concreta. No descarto pas que sigui culpa d'aquest cinquanta per cent de raó inventada que ens llança un salvavides quan l'aigua ens arriba al coll.

L'Espinàs, al final del seu article *Humorisme gràfic*, fa una discreta crida als dibuixants de premsa perquè es pronunciïn sobre el tema. Dubto que se sentin convocats per un problema molt petit comparat amb els que ja tenen. Hi ha, possiblement, un aspecte que el pas del temps i l'acumulació de vicissituds diverses ha modificat de signe. Qui sap si, avui, la paraula *ninotaire* té un caient pejoratiu, com si no vestís prou. En canvi, *cartonista* té un aire de novetat que, de moment, sobta i tot seguit inspira el respecte i el vague desassossec dels misteris.

Una cosa que sí que m'inclina a no estar-hi d'acord és l'afirmació que els fallers valencians se sorpendrien pel fet que en Cesc sigui qualificat de ninotaire. Per què? Admeto que per falta de coneixements i per no tenir a mà la documentació necessària (em trobo en període de vacances i no tinc prou llibres a l'abast) em desconcerta que els fallers valencians siguin considerats ninotaires. És així com són coneguts popularment? En tot cas, també es pot dir que no tots ells queden definits per crear "figures d'aspecte grotesc o caricaturesc". O sigui que no pas tots es deuen tenir per ninotaires. He vist —només en fotografia, veritat sigui dita— falles que foren bastides amb més ambició d'escultura clàssica que no pas de ninot. I eren tan combustibles com les altres. Molt sovint, hi ha paraules que perden la seva virginitat etimològica i, de les diverses coses que volen dir, se'ls n'encasta una de preferent, gairebé en règim d'exclusiva. Estimats Espinàs i Cesc: *ninotaire* servia per definir clarament, entre nosaltres, la dedicació d'humorista gràfic. El mot *cartonista* encara no té permís de residència, la qual cosa no significa pas que no l'hàgim de tractar amb la cortesia deguda als visitants il.lustres.

Pere Calders